עין משפט נר מצוה

נ א ב מיי' פ"ז מהל' אישות הלכה י סמג עשין מא טוש"ע אה"ע סי' מ סעיף ח:

נא ג מיי' פט"ו מהל' מעשה הקרבנות הל' ח וס"ע מהל' מכירה הלכה ח [טוש"ע י"ד סי' רנח סעי' יג ובסג"ה]:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דס"ד אמינא קדושת דמים פקעה בכדי קדושת הגוף לא פקעה כדי אמטו להכי: (ב) רש"י ד"ה היינו דאיצטריך וכו' דס"ד אמינא וכו' להכי מני: (ג) ד"ה תקורי מתפרא וכו' אפילו לאחר שלשים יום דהתם לא פקעה וכו' להא דהאומר כל"ל ותיובתא דמקודשת לאחר שלשים יום נמתק: (ד) ד"ה מרץ לא צריכא אי הדר כל"ל ותיובתא דהא קמ"ל נמתק: (ה) בא"ד כל שלשים יום ולאחר שלשים יום שלמים הוי עולה הוה אמינא אי הדר ביה ואמר מעכשיו לאחר ל' יום שלמים לא הוי עולה קמ"ל אע"ג דהשתא הדר ביה:

גליון הש"ם

גמ' וקא מנמנם ר' ירמיה. ניטין יח ע"ב. שבת דף סג ע"ב:

פירוש הרא"ש

ה"ק אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה הוי. וכן צריך להגיה בסיפא לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו שלמים לאחר ל' יום עולה אם לא [אמר] מעכשיו שלמים אבל השתא דאמר שלמים לא פקעה מיניה קדושת שלמים ונכר פדא חייבי אף בקדושת דמים ולרבא חייבי בקדושת הגוף וריש"ל נמי מיפרש הכי שור זה עולה כל שלשים יום ולאחר שלשים יום שלמים אם לא אמר כל ל' יום עולה לאחר ל' יום שלמים: דמקודשת אע"פ שנתעכלו המעות. דהני זוזי לא לפקדון דמו ולא למלוה דמו: הניחא למ"ד אינה חוזרת. פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש בפרק האומר (קדושין נט.) לא קדשה עלמה ויחזרה בה מהו ר"ל אמר אינה חוזרת ורבי יוחנן אמר חוזרת: שאני הכא דאמר"תו לגבוה כמסירתו להדיוט. ותייב לקיש דבריו כאילו נדר בכתיב (בבמדבר כג) מלא כאמרתי ולא מני למיהדר ביה: לבר פדא דאמר פראן חוזרות וקדושות. כאי דקאמר לבר פדא לאו דוקא דעולא מודה בהא אלא אמר דבר פדא אמרה נקט בר פדא:

אמר רב פפא הכי קאמר אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה הוי וכו'. פי' סיפא אתיין לתרוצי אבל ריש"א דקיימא קיימא ולעולם דאמר לדמי ולא תקשי לבר פדא דמוקי לה בפדיון. אבל סיפא מתרצינן דה"ק לאחר ל' יום עולה ומעכשיו שלמים לאחר ל' יום תהא עולה כדבריו אם לא אמר מעכשיו שלמים וקמשמע לן תרתי חדא דכי אמר לאחר ל' יום עולה בלאחוד מיהל ולא תימא כיון דלא קדוש השתא לא קדוש נמי לאחר שעתא דליתא אלא לבתר זמנא נמי מיהל מדעם דהוה על האומר לאשה וכו' וקמ"ל נמי דדוקא כשלא אמר מעכשיו שלמים הוא דהוי עולה לאחר ל' יום עולה אבל היכא דאמר מעכשיו שלמים לא הוי לאחר ל' יום עולה. ומילי טובא קמ"ל בהא חדא דקדושת הגוף לא פקעה בכדי ולא תימא ה"מ קדושה חמורה דעולה דליתא אלא אפי' קדושה קלה דשלמים לא פקעה בכדי ומש"ה נקט קדושה קמייתא בשלמים ולא נקטא בעולה דומיא דריש"א ולא תימא ה"מ היכא דאמר שור זה שלמים כל ל' יום דבנגון זה קדושת שלמים מתפשטת והולכת שאין לה מוצע אלא אפילו כשהתפיס בו לאחר מכן קדושת עולה סד"א חיילא דכי האי גוונא לא מקרי פקעה בכדי דאדרבה קדושה בתרא מעליא טפי והוי מן קדושה קלה לחמורה ועוד שקדושת שלמים מיד שחלה על בהמה זו מצאה קדושת עולה שהיא מוצעתה מתפשטת לאחר שלשים יום וסד"א דכל כי האי גוונא לא תהא בהמה זו נתפסת בקדושת שלמים אלא עד שלשים יום קמ"ל דאפילו כי האי גוונא קדושת שלמים לא פקעה בכדי. ולא תימא ה"מ כשהקדיש קדושת שלמים לקדושת עולה כגון שאמר כל שלשים יום שלמים ואחר שלשים יום עולה דבכי האי גוונא דין הוא שתהא קדושת שלמים מתפשטת והולכת אלא אפילו היכא שהקדיש ואמר לאחר שלשים יום עולה סד"א קדושת שלמים לא משכחת רווחא אלא שלשים יום ולא תחול יותר קמ"ל דכיון שבתוך כדי דבור אמר מעכשיו שלמים חיילא ליה קדושת שלמים ושוב אין מקום לקדושת עולה לחול כלל. ולאו דמשכשינן לה לברייתא אלא ה"ק מי שאמר לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו שלמים ראוי הוא שתהא לאחר ל' יום עולה אלא אמר שאמר ומעכשיו שלמים זהו שמוגע לקדושת עולה שלא תחול משום דקדושת שלמים לא פקעה בכדי אלא תאמר שזה שאנו אומרים שקדושת שלמים מתפשטת והולכת היינו משום שזה שאמר לאחר שלשים יום עולה אין בדבריו כלום דכיון דקדושת עולה לא חיילא השתא בתר שלשים יום נמי לא חיילא ולא ליהוי טעמא משום דלא פקעה קדושת שלמים בכדי דליתא דאילו לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה הוא הלכך ודאי טעמא דמאי דאמר השתא דלא הוי עולה היינו משום דקדושת שלמים לא פקעה בכדי. כנ"ל ומנמוקי הרבה מן הראשונים למדתיו. וכ"ת מאי קמ"ל סיפא דלאחר שלשים מהני הא תנא ליה ריש"א כל שלשים עולה ולאחר שלשים יום שלמים י"ל אי מהתם ה"א דדוקא כי לא הדר ביה קמ"ל סיפא דאפי' הדר ביה נמי לא מצי למהדר וכדמסקי': **מדעם דהוה על האומר לאשה וכו'.** כלומר דכי היכי דהתם אע"ג דלא חיילא קדושה השתא חיילא בתר זמנא ה"נ אע"ג דלא חיילא קדושה השתא חיילא בתר זמנא: **פשיטא.** כלומר פשיטא דמהני כי התם ולמה ליה לתנא לאשמועינן. וא"ת מאי קמקשה פשיטא אדרבה צריכא רבה דמי דמי התם אע"פ שנתעכלו המעות מ"מ הא איכא גבוה שיעבודא דכסף וכדאמרי' התם פרק האומר (קדושין נט.) הני זוזי לאו למלוה דמיין ולא לפקדון דמיין ומשום הכי מקודשת דהא המקדש בשטר ונתקרע השטר קודם ל' אינה מקודשת משום דכי חיילי קדושי ליכא שטרא והכא נמי כיון דבדיבורא בעלמא אקדשה כי חייל הקדש ליתיה לדיבוריה וי"ל דאמקקנא סמיך דאמר דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט הלכך פשיטא ליה דלא גרעה אמירה לגבוה מכסף קדושי דאשה מש"ה מקשי פשיטא: **הניחא למאן דאמר אינה חוזרת.** פלוגתא (דרב נחמן ורב ששת) [נ"ל דר' יוחנן וריש לקיש] בפ' האומר דקידושין (ד' נט.): **הכא שאני דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט.** הלכך אפילו למ"ד התם חוזרת הכא לא מצי למיהדר ביה דכיון דלא חייל הקדש עד שלשים יום דהכי דאמרי' בכתובות (דף פב.) ג)ובמציעא משון פרה זו ולא תקנה לך עד לאחר שלשים דאי קיימא בתאם לא קנה ובעומדת בתאלרו קנה היינו דוקא בשלא חזר בו בינתים אבל חזר בו ודאי אפי' עומדת בתאלרו מצי למיהדר ביה כיון דלא [חייל] קנינא עד לאחר ל' יום ולגבוה נמי נהי דהוי כמסירה כיון דהשתא לא חייל אמאי לא מצי למיהדר כמסירתו להדיוט בקנין ממש של הדיוט קאמר וכמ"ד מעכשיו ולאחר שלשים

היינו דאיצטריך וכו'. (ב) דאמינא להכי תני תרתי דבין קדושת הגוף ובין קדושת דמים פקעה בכדי: **למה לי למתני תרתי דשפא מקדושה חמורה לקדושה קלה פקעה.** עולה שהיא חמורה לקדושת שלמים שהיא קלה: **מקדושה קלה.** כלומר שלמים דקלה לקדושת עולה שהיא חמורה מינייה. אלא לאו חד לקדושת הגוף וחד לקדושת דמים דתרוייהו פקעי ותיובתא דעולא ליכא פירוקא: **נימא מיהוי מיובתא דבר פדא.** דהכא אמר דאפי' קדושת הגוף פקעה בכדי ובר פדא אמר נקנלו פודן פעם אחת דאפי' קדושת דמים לא פקעה בכדי: **חסורי מיחסרא והכי קאני.** האומר שור זה עולה כל ל' יום ומעכשיו לאחר ל' יום שלמים כל ל' עולה לאחר ל' יום שלמים דהואיל ואמר מעכשיו חל עליה שם שלמים מעכשיו ומשום הכי הוי שלמים לאחר ל' יום דקדושת הגוף פקעה בהכי בכדי הואיל ואמר מעכשיו אבל אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר ל' יום עולה הוי אפילו לאחר ל' יום דהתם לא פקעה קדושת הגוף בכדי: **דמקודשת.** לאחר ל' יום דכי לא אמר מעכשיו דמיא להא האומר לאשה הילך פרוטה זו והתקדשי לי לאחר ל' יום דמקודשת לאחר ל' יום ואע"ג דנתעכלו המעות של קדושין שאינם בעולם הוא מקודשת לאחר ל' יום ה"ג כי לא אמר מעכשיו אע"ג דהכלו להך שלשים יום של עולה השתא נמי עולה הוי. וסיפא דקתני לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו ועד שלשים יום שלמים דלאחר ל' יום הוה עולה ופקע קדושת שלמים אע"ג דלא אמר מעכשיו התם משום דקדיש ואמר בריש"א לאחר שלשים יום עולה דכיון שהזכיר עולה תחלה נעשה כאומר מעכשיו הלכך לאחר שלשים יום עולה הוי. והכא הוא משום דאמר מעכשיו פקעה קדושה בתרוייהו בין בקדושת דמים בין בקדושת הגוף אבל בעלמא אפילו קדושת דמים לא פקעה בכדי ולא קשה לבר פדא ותיובתא דעולא דכדקיימא קיימא: **פשיטא.** כלומר דכיון דמתפסת לתתי' ותרצת דה"ק שור זה עולה כל שלשים יום ומעכשיו לאחר שלשים יום שלמים דלאחר שלשים יום שלמים הוי ולמה לי למימר שוב דה"ק אם לא אמר מעכשיו וכו' פשיטא דכיון דאמר צריך למימר מעכשיו ממילא ידענא דאם לא אמר מעכשיו לאחר שלשים יום שלמים הוי עולה: **מרץ לא צריכא.** (ד) דהא קמ"ל אי הדר ביה דאי הוה קתני כדקאמרת דלאחר שאמר שור זה עולה כל שלשים יום (ה) לאחר שלשים יום שלמים אע"ג דהשתא הדר ביה ואמר מעכשיו הואיל ומעיקרא כשאמר כל שלשים יום עולה לא אמר מעכשיו קודם שאמר לאחר שלשים יום שלמים ולא כלום קאמר ואפי' לאחר ל' יום עולה הוי דהא קמ"ל דדוקא בעינן שיאמר בתחלה מעכשיו קודם שיאמר לאחר שלשים יום שלמים כדקאמר לעיל: **הניחא למ"ד אינה חוזרת.** שאם עמדה ונתקדשה לשני בתוך שלשים יום אינה מקודשת לשני מצי למימר מידי דהוה האומר לאשה וכו': **אלא למ"ד חוזרת.** שאם עמדה ונתקדשה לשני בתוך ל' יום מקודשת לשני היכי מצי למימר דכי לא אמר מעכשיו לאחר שלשים יום עולה הוי. תריץ אפי' למ"ד חוזרת אפי' הכי התם אי לא אמר מעכשיו מעיקרא הוי עולה לאחר שלשים יום: **דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט.** וכיון דאמר מעכשיו עולה ולא אמר מעכשיו שלמים לא פקעה בכדי ולעולם הוי עולה: **לבר פדא דאמר פראן חוזרות וקודשות.** ואפי' לאחר שנקנלו חוזר ופודן:

תפשוט

לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום שהקידושין מתחילין מיד ואין נגמרים עד לאחר שלשים יום וא"ת מינח לאחר שלשים יום הוי לגמרי שלמים ויקרב שלמים כיון דקדושת העולה פקעה כדפריש"ת אלא תוך שלשים יום היכי קרב עולה כדקתני בברייתא ל' יום עולה והלא יש כאן נמי קדושת שלמים בהדי קדושת עולה כדפריש"ת שמעכשיו מתחיל קדושת שלמים וי"ל כל שלשים יום עולה דקאמר לאו לענין הקרבה אלא לענין מעילה דכיון דיש בו נמי קדושת עולה מועלין בו אי נמי לענין שלא להקריב שלמים תוך שלשים יום ועי"ל דאף לענין הקרבה הוי עולה תוך ל' יום שאין קדושת שלמים עליו תוך ל' יום יותר לבטל קדושה ואע"ג דלגבי קדושי אשה אמרינן שמתחילין הקדושין מיד שאני הכא שיש לקיים ולפרש מה שאמר מעכשיו גבי שלמים לא שיחלו ויתחילו שלמים מיד לבטל קדושת עולה תוך שלשים יום אלא לענין שתפקע קדושת עולה לאחר שלשים יום ויה"ג בראשה כל שלשים יום עולה (שלשים יום) ומעכשיו ולאחר שלשים יום שלמים כל ל' יום עולה ולאחר ל' יום שלמים ופיפא ה"ק לאחר ל' יום עולה אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה מידי דהוה האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום ואע"ג דנתאלמו המעות מקודשת פי' וגבי הקדש אמירתו תשובה כמתנת מעות גבי אשה אע"ג שנתאלמו לאחר שלשים יום (ב"פ מתחלת ל' יום) אפ"ה חייל הדבור מתחילת שלשים יום כמו גבי קידושין דחייל הקידושין לאחר שלשים יום אע"פ שנתאלמו המעות כדפי' רש"י לעיל: **לבר פדא דאמר** חוזרות וקדושות. אלמא מני אינש לאמר הרי זו הקדש לאחר שאפדנו יהא הקדש ולא הוי כמקדיש דבר שלא בא לעולם דוחלין וכל אומן דאינש אמר אין בידו לקדשה אי דלמא השתא הא בשעת נתינה קדושין הוי בידו לקדשה אי נמי השתא היה בידו לקדשה וכשהיא אשתו בידו לגרשה ולקדשה מדעתה השתא נמי מצי לקדש לה מדעתה לאחר שמגרשה ותפשוטו ליה מהאי דמוציא שפיר וא"ת כמו דפריך לבר פדא אמאי לא פריך לעולא דהא עולא אמר לעיל דחוזרות וקדושות אי כן היה ליה למיפרך לעולא ותפשוט וי"ל דאין ה"נ אלא שפיר לבר פדא דאמר בהדיא עד י"ל לעולא ליתא ליה הא סברא דחוזרות וקדושות ועד שיקנלו דקאמר הנודר היינו דווקא לענין דכיון שנקנלו שוב אינו פודן וא"ת ועולא מי פליג אסתמא דהש"ס דסבירא ליה חוזרות וקדושות מדקאמר לעולא אלמא משמע חוזרות

וי"ל דלאו היינו דאמרא דהש"ס אלא בר פדא אמר כן והוא ממלתיה וכן אשכחנא באלו מציאות (ב"מ כא.) גבי וכמה אמר ר' יצחק וכו':

הגהות הש"ס

(א) קדושין נט. בכורות מט., (ב) קדושין כח: ב"ב קלג: ע"ז סג. תמורה כט: ב"מ ו. תוספתא דקדושין פ"ח, (ג) [לא נמצא שם].

מוסף רש"י

ואע"פ שנתעכלו המעות. כתוך ל' יום, דכי בעו לקדושין למיחל ליתמייהו למעות, אפילו הכי חייל (קדושין נט.) נתעכלו, שאינן בעין (בכורות מט.).

תוספות

לימא תיהוי תיובתא דבר פדא דאמר לא פקעה קדושה בכדי. וא"ת אמאי לא פריך לעולא כמו לבר פדא מקדושת הגוף מכח דהא סכיל לה פקעה קדושת הגוף לא פקעה בכדי מהכא דהאומר לאשה הילך אם אתני אומר וכו' וי"ל דאליבי שהקשה לרבא וקדושת הגוף לא פקע בכדי וכו' כדי לסתור דברי רבא שהיה אומר דמודה עולא דקדושת הגוף נמי לא פקע בכדי ומכל מקום לא קשה לעולא מהכא דהאומר לאשתו לאשתו משום דלאו היינו בברייתא אלא מימרא (לעולא) ולכך לא פריך לעולא: **אבר לך בר פדא** ה"ק. סיפא אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר ל' יום עולה הוי. פי' אלא אמר [אלא] לאחר שלשים יום עולה הרי זו עולה ואשמעינן חידוש אע"ג שלא אמר דיבורו בשעה שקדושה חלה לאימת חלה הקדושה לאחר שלשים יום ועדר אמר דיבור אפ"ה חלה הקדושה שפיר לאחר ל' יום: **מידי דהוה האומר לאשה** וכו'. וא"ת בשלמא סיפא מתרצא שפיר אלא ריש"א דאמר שור זה כל ל' יום עולה לאחר שלשים יום שלמים אלמא דפקעה קדושה בכדי ואיכי מתרץ לה וי"ל דהכי פירושא כל ל' יום עולה וה"ה דהוי עולה לאחר ל' יום נמי דקדושה לא פקעה בכדי וזימנין דהוי לאחר ל' יום שלמים כגון דאמר לאחר ל' יום שלמים ומו לא וכ"ת מרתי למה לי לא זו אף זו קתני לא זו דקדושת הגוף אלא אפילו קדושת דמים נמי לא פקעה ופקה לשון לא שמעא כן דמדקאמר כל ל' יום עולה משמע כל ל' יום עולה דוקא אבל לאחר ל' יום לא הוי עולה לכ"ע לר' אלעזר דריש"ל נמי כגון הרי שור זה עולה כל ל' יום מעכשיו ולאחר ל' יום שלמים הוי והוי תוך ל' יום עולה ולאחר שלשים יום שלמים אע"ג דקדושה לא פקעה בכדי שאני הכא שנתוך כדי דיבור שהתפיסו לעולה שלא אמר מעכשיו ולאחר שלשים יום שלמים ל"כ התחיל קדושת שלמים מיד כמו קדושת עולה אלא שלא נגמרה קדושת שלמים עד לאחר שלשים יום דהכי נמי מ"ר יוחנן פרק האומר דקידושין (דף נח:) דהאומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו יום שהקידושין מתחילין מיד ואין נגמרים עד לאחר שלשים יום וא"ת מינח לאחר שלשים יום הוי לגמרי שלמים ויקרב שלמים כיון דקדושת העולה פקעה כדפרישת אלא תוך שלשים יום היכי קרב עולה הכא כדפרישת שמעכשיו מתחיל קדושת שלמים וי"ל כל שלשים יום עולה דקאמר לאו לענין מעילה דכיון דיש בו נמי קדושת עולה מועלין בו אי נמי לענין שלא להקריב שלמים תוך שלשים יום ועי"ל דאף לענין הקרבה הוי עולה תוך ל' יום שאין קדושת שלמים עליו תוך ל' יום יותר לבטל קדושה ואע"ג דלגבי קדושי אשה אמרינן שמתחילין הקדושין מיד שאני הכא שיש לקיים ולפרש מה שאמר מעכשיו גבי שלמים לא שיחלו ויתחילו שלמים מיד לבטל קדושת עולה תוך שלשים יום אלא לענין שתפקע קדושת עולה לאחר שלשים יום ויה"ג בראשה כל שלשים יום עולה (שלשים יום) ומעכשיו ולאחר שלשים יום שלמים כל ל' יום עולה ולאחר ל' יום שלמים ופיפא ה"ק לאחר ל' יום עולה אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה מידי דהוה האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום ואע"ג דנתאלמו המעות מקודשת פי' וגבי הקדש אמירתו תשובה כמתנת מעות גבי אשה אע"ג שנתאלמו לאחר שלשים יום (ב"פ מתחלת ל' יום) אפ"ה חייל הדבור מתחילת שלשים יום כמו גבי קידושין דחייל הקידושין לאחר שלשים יום אע"פ שנתאלמו המעות כדפי' רש"י לעיל: **לבר פדא דאמר** חוזרות וקדושות. אלמא מני אינש לאמר הרי זו הקדש לאחר שאפדנו יהא הקדש ולא הוי כמקדיש דבר שלא בא לעולם דוחלין וכל אומן דאינש אמר אין בידו לקדשה אי דלמא השתא הא בשעת נתינה קדושין הוי בידו לקדשה וכשהיא אשתו בידו לגרשה ולקדשה מדעתה השתא נמי מצי לקדש לה מדעתה לאחר שמגרשה ותפשוטו ליה מהאי דמוציא שפיר וא"ת כמו דפריך לבר פדא אמאי לא פריך לעולא דהא עולא אמר לעיל דחוזרות וקדושות אי כן היה ליה למיפרך לעולא ותפשוט וי"ל דאין ה"נ אלא שפיר לבר פדא דאמר בהדיא עד י"ל לעולא ליתא ליה הא סברא דחוזרות וקדושות ועד שיקנלו דקאמר הנודר היינו דווקא לענין דכיון שנקנלו שוב אינו פודן וא"ת ועולא מי פליג אסתמא דהש"ס דסבירא ליה חוזרות וקדושות מדקאמר לעולא אלמא משמע חוזרות

הגהות הש"ס

(ד) גמ' דס"ד אמינא קדושת דמים פקעה בכדי קדושת הגוף לא פקעה בכדי אמטו להכי: (ב) רש"י ד"ה היינו דאיצטריך וכו' דס"ד אמינא וכו' להכי מני: (ג) ד"ה תקורי מתפרא וכו' אפילו לאחר שלשים יום דהתם לא פקעה וכו' להא דהאומר כל"ל ותיובתא דמקודשת לאחר שלשים יום נמתק: (ד) ד"ה מרץ לא צריכא אי הדר כל"ל ותיובתא דהא קמ"ל נמתק: (ה) בא"ד כל שלשים יום ולאחר שלשים יום שלמים הוי עולה הוה אמינא אי הדר ביה ואמר מעכשיו לאחר ל' יום שלמים לא הוי עולה קמ"ל אע"ג דהשתא הדר ביה:

תפשוט [א]דבעי רב הושעיא [ב]הנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה באחת התקדשי לי היום ובאחת התקדשי לי לאחר שאגרשיך ה"נ דהוו קידושי איתער בהו ר' ירמיה אמר להו מאי קא מדמיתון פדאן הוא לפדאום אחרים הכי אמר ר' יוחנן [ג]פדאן הוא חוזרות וקדושות פדאום אחרים אין חוזרות וקדושות ואשה כפדאוה אחרים דמיא איתמר נמי אמר ר' אמי אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שפדאן הוא אבל פדאום אחרים אין חוזרות וקדושות: **מתני'** [ד]הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היבשה [ה]מיושבי היבשה אסור מיורדי הים שיורדי הים בכלל יושבי היבשה לא באלו שהולכין מעכו ליפו אלא במי שדרכו לפרש: **גמ'** רב פפא ורב אחא בריה דרב איקא חד מתני ארישא וחד מתני אסיפא מאן דתני ארישא מתני הכי הנודר מיורדי הים מותר ביושבי יבשה הא ביורדי הים אסור ולא כאלו ההולכים

תפשוט דבעי רב הושעיא וכו' ה"נ דהוו קידושי. דכי היכי דהתם אמר לה לאחר שאגרשיך שיצתה מרשותו שתתקדש היינו דומיא לאחר שנקללו שיולאין מרשות הקדש דמצריך להו פדייה: **פדאן הוא.** המקדיש קודם שנקללו מוחזרות וקדושות לאחר שנקללו דהוא"ל והוא הקדישן אע"ג דחזר ופדאן מוחזרות וקדושות לאחר שנקללו: **פדאום אחרים.** קודם שנקללו אין מוחזרות וקדושות לאחר שנקללו. ואשה שקנתה עצמה בגט מדעת עצמה אין חלין עליה קדושין דכפדאוה אחרים דמיא דאין מוחזרות וקדושו' לגבי אשה נמי אינה מקודשת: **מתני' הנודר.** שלא יהנה מיורדי הים מותר ליהנות מיושבי היבשה והנודר מליהנות מיושבי היבשה אסור ליהנות מיורדי הים שהן נמי מיושבי היבשה הן שסופן לעלות. ומה שאמר יורדי הים בכלל יושבי היבשה לא כאלו יורדי הים ההולכים מעכו ליפו שאין ביניהם אלא מהלך יום אחד ובאין מהרה ליבשה דהוו בכלל יושבי היבשה: **גמ' חד מתני ארישא.** לא כאלו וכו' ולא כאלו יורדי הים אסור: ההולכים

היכי דאמר במתני' שיכול להקדיש נטיעות הללו לאחר שיפדו וחיילא קדושה עליהו אע"ג דלא אקדישינהו אחר פדיון ה"ג חיילי קדושי כי אמר לאחר שאגרשיך אע"פ שאחר שגירשה לא חזר וקדשה: **לא שנו אלא שפדאם הוא.** דכיון דפדאם הוא ועלולים לא יצאו נטיעות הללו מרשות הקדש או מרשותו דין הוא שיהו חוזרות וקדושות אבל פדאום אחרים אפי' הכניסום אחר כן לרשותו אין חוזרות וקדושות לפי שמיד שפדאום אחרים נתחלק רשות בעלים הראשונים מהן וכיון דההיא שעתא ג"א להקדש שיחול עליהן בתר שעתא נמי כשהכניסום אחרים לרשותו לא חייל: **ואשה נמי כפדאוה אחרים דמיא.** לפי שמיד שנתגרשה יוצאת מרשות הבעל לרשותה ואין קידושין חלין עליה. וק"ל אדרבה אשה לפדאן הוא דמיא שכשם שנטיעות הללו לפי שאינן יוצאות מרשות הקדש או מרשותו מצי לאקדושינהו לאחר שיפדו כך אשה זו כיון שאינה יוצאה מרשות הבעל או מרשות עצמה בדין הוא שתהא יכולה להתקדש מעתה אפילו לאחר שתתגרש וניחא לי דאי מצית אשה לקדש עצמה לאיש ה"ג דהוא"ל דומיא דמקדיש נטיעות ממש אלא כיון שהתורה אמרה כי יקח איש אשה [דברים כד] ולא אמרה כי תלקח אשה לאיש לא כל הימנה שתכנס עצמה לרשות הבעל ומש"ה אמרי' בפ"ק דקידושין (דף ה:) דאי אמרה היא הריני מאורסת לך אין בדבריה ממש אלא מכיון שהיא מסכמת לקדושי האיש היא מבטלת דעתה ולצוותה ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר והבעל מכניסה לרשותו הלכך אין אנו דנין בקדושין מצד האשה אלא מצד הבעל ולגבי בעל כפדאוה אחרים דמיא דבקידושין הראשונים היא ברשותו ולאחר גרושין יוצאה מרשותו ומש"ה לא מצינן למיפשט גבי קדושין דחיילו מפדאן הוא דלא דמיין וכדכתיבנא ומפדאום אחרים נמי לא מצינן למפשט דלא חיילי משום דלא דמי נמי לגמרי דהא הכא האשה ג"כ מכנסת עצמה לרשותו במקצת ואיכא לדמויי לפדאן הוא והיינו דליכא למפשטא מהא כלל כנ"ל. והרשב"א ז"ל כתב דהכי דבעיין לא איפשיטא הכא אפ"ה איכא למיפשטא מדאמר בכתובות בפרק אע"פ (דף נט:) ובפרק בתרא דמכילתין (דף פו.) נמי אית דאמרי הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדוש דקדשה וטעמא משום דכיון דבידו להקדישה עכשיו אע"פ שיצא זמן שלא יהא רשות בידו בכך יכול עתה הוא להקדישה לכשיהיה הרשות בידו ה"נ גבי אשה הואיל והוא יכול לקדשה עכשיו יכול הוא לקדשה ג"כ לאחר זמן וכ"ת א"כ אמאי לא פשטינן לה מהתם י"ל דהאי רבי אילא הוא דקאמר לה מסברא דנפשיה ורבי ירמיה לא ידע לה ומש"ה מבעיא ליה דלא מצי למיפשטא מתנייתין וממתניתא וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל שכתב דמקודשת משמע דפשיט ליה מההיא הלכך כי אמר הכא דפדאום אחרים אין חוזרות ומתקדשות אם התנה בשעת ההקדש שיחול עליו אם תבא ליד אחר ויקחנה ממנו מהני אבל כל היכא דלא אתני אפילו באה לידו אח"כ איכא קדושה כיון דאפסקה אחר אלו דבריו ז"ל. ואינם נוחים אצלי דשאני התם בדרבי אילא שבידו להקדישה עכשיו וכיון שבידו שיקדש אשה שאותה קדושה שייה אי אפשר לה שתחול עכשיו שכיון שהוא מתפיס בהן קדושה ראשונה אי אפשר לאותה קדושה שייה לחול עכשיו וכיון שכן איכא למימר דלאחר שעה נמי דהיינו לאחר פדייה וגירושין לא חיילא כנ"ל: **מתני' מותר ביושבי היבשה.** באותן שאין רגילין להיות יורדי הים בתגיות: **מיושבי יבשה אסור ביורדי הים.** אפי' הם עכשיו הים שסופן לעלות ליבשה כדמפרש טעמא בגמרא: **ולא כאלו ההולכים מעכו ליפו.** מפרש בגמרא היכא קאי: ד)**אסור אף בסומין.** דכי קאמר מרואי חמה לא שיהו הם רואים החמה קאמר דא"כ הל"ל מן הרואין בלחוד שהרי כל הרואין הם רואין ג"כ החמה אלא ודאי מדמדכר חמה שהחמה רואה אותם קאמר ולאפוקי דגים ועופות דכתיב בתחילת בגמרא [ע"ב]: **אסור בקרחין ובבעלי שיבות.** אסור בקרחין אע"פ שאין להן שער ובבעלי שיבות ואע"פ ששערן לבן: **שאין נקראים שחורי הראש אלא אנשים.** בגמרא [שם] מפרש טעמא: **מן הילודים.** שנולדים בבר: **מותר בנולדין.** בעתידין להיולד: **מפיר אף בילודים.** ופרכינן בגמרא [שם] וכ"ש בנולדין ג"כ אמאן קאסר: ה)**אסור בישראל ואסור בכוהנים.** שישראל וכוהנים מצווין על השבת ומקיימין אותו הלכך שפיר מיקרו שובתי שבתות: **מאוכלי השום.** מתקנות עזרא הוא לאכול שום בגלילי שבת לפי שהשום מרבה את הזרע ועונת ת"ח מע"ש לע"ש: **ואסור בכוהנים.** דאינהו נמי אוכלי שום בערבי שבתות: **מעולי ירושלים אסור בישראל.** דמצווין לעלות ועולין: **ומותר בכוהנים.** דהני דמצווין אינם עולים: **גמ' חד תני לה ארישא.** להא דתנן לא כאלו ההולכים מעכו ליפו דש"ל דאריש"א קאי ולקולא: ו)**דהלין יושבי יבשה נינהו.** משום ההוא פירתא דהיינו מעכו ליפו שהן קרובין זה לזה לא מיקרו יורדי הים: **וחד תני לה אסיפא.** ולחומרא דאפי' מי שדרכו לפרש בכלל יושבי יבשה וכן נמי אפילו ההולכים מעכו ליפו בכלל יורדי הים מדלא פירש מידי אריש"א. וקי"ל כמאן דמתני לה אסיפא לחומרא. וכתב הרשב"א ז"ל דמסתברא דאינו אסור בכל מי שירד פעם אחת מעכו ליפו אלא במי שרגיל לירד שם תדיר אי נמי במי שהיה יורד בשעת נדרו מעכו ליפו. ובירושלמי [פ"ג ה"ו] אינעיא להו הנודר מיורדי הים לאחר שלשים יום וקודם שלשים יום נעשו יושבי יבשה אי בתר שעת אמירת הנודר אזלינן והשתא יורדי הים אינהו או בתר חלות הנדר אזלינן דהוו להו יושבי יבשה ויהא מותר בהם ותלי ליה בפלוגתא דר' ישמעאל ור"ע דפליגי בפ' בתרא דמכילתין (דף פט:) באשה שאמרה הריני נזירה לאחר שתגשא דר' ישמעאל סבר דבתר חלות הנדר אזלינן ובעל מיפר ור"ע סבר דבתר שעת אמירה אזלינן ואין הבעל מיפר בקודמין וקיימא לן כר"ע הלכך אסור באותן שהן עכשיו יורדי הים אע"פ שבשעת נדרו נעשו יושבי יבשה דבתר השתא אזלינן

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ז מהלכות אישות הלי"ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מ סעיף ז:

נג ב מיי' [פ"ד מהל' מעילה הלכה יא]:

נד ג מיי' פ"ט מהל' נדרים הלי"ט טוש"ע יו"ד סימן רז סעיף ג:

נה ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' לד:

תוספות

דאדאן אחרים אין חוזרות וקדושו'. שהרי פדאן עצמו והרי שם לאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו אשה נמי כי אחרים שקונה עצמה בגט דאין בידו לקדשה עוד בעל כרחה אלא מדעתה והלכך אימא מיגבי מי אמרינן כיון דאי אפשר לו לקדש בע"כ לפדיון אחרים דמיא ולא מצי מקדיש לה אי אפשר דלמא השתא מיהא מצי מקדיש לה אדעתה וכיון דבהאי גווונא מצי לקדש לה לאחר שיגרשנה השתא נמי יקדשנה לפדאן הוא דמיא הלכך מיבעי: הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היבשה. אמין עומדין על שפת הים דאין רגילין לעבור בים ומיהו אדם השובר פעם אחת לומן מרובה ואינו רגיל לעבור שם לא מיקרי יורדי הים והבעלה מיורדי הים מותר בו ואפי' למ"ד בגמ' דאותם שהולכים מעכו ליפו מיקרו יורדי הים התם נהי דאין שוהין בה מ"מ רגילין לעבור תדיר לעבור בים וניכו אבל זה השובר פעם אחת לעשרה שנים לא מיקרי יורדי הים כלל דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם: **לא באלו ההולכים מעכו ליפו.** בגמרא מפרש אמאי קאי: **אלא** בבי שדר"ב לפרש. להיות יתיש רבים ביחד:

מסורת הש"ס

ו) קדושין סב:, ב) [לעיל יד: וש"נ], ג) [קידושין פ"ג ה"ח], ד) שיך למתני' לקמן ע"ב, ה) שיך למתני' לקמן לא ע"ב, ו) [שיך לע"ב].

גליון הש"ם

בהר"ן (ד"ה בעמוד הקודם) **הבא שאני** בלוטר וכו'. עי' בהר"ן קידושין דף לא ע"ב:

פירוש הרא"ש

ואמר לה באחת התקדשי לי היום ובאחת התקדשי לי לאחר שאגרשיך. אם אמר לאשה התקדשי לי בפרוטה זו לאחר שאגרשיך פשיטא דלא מהני כיון דהשתא לאו בת תפיסת קדושין היא אבל בשה פנויה דהשתא בת תפיסת קדושין היא מיבעיא ליה מידי דהוה אנטיעות דמתני' דמתני בהו לאחר שיפדם יחזרו וקדשו: **מאי קא מדמיתו פדאן הוא לפדאן אחרים.** פדאן הוא יכול להתנות לכשיפדם ויהיו ברשותו שיחזרו ויקדשו אבל פדאום אחרים אין בידו להתנות על מה שבא אחרים ואשה כאחרים דמיא דלאחר הגירושין אינה ברשותו להתקדש לו אלא מדעתה וגם הוא אינו ברשותה שתתקדש לו בעל כרחו הלכך אע"ג שנתרצו שניהם בשעת הפרשת קדושין לא חיילא שנית אחר הקדושין: **מתני' מותר ביושבי יבשה.** אותם שאינם רגילין לירד לים: **שיורדי הים בכלל יושבי יבשה.** שסופם לירד ליבשה: **לא באלו ההולכים מעכו ליפו.** בגמרא מפרש להיכא קאי:

ההולכים מעכו ליפו. אסור בלבד: אלא אפי' ממי שדרכן לפרש. אסור הואיל וסופן לעלות ליבשה הוו בכלל יושבי היבשה: **מתני' אסור אף בסומין. דלא נתכוין זה אלא במי שהחמה זורחת עליו: גמ' מדלא אמר מן הרואין. דאילו אמר הכי היה מותר בסומין** ומדאמר מרואי חמה משמע ממי שחמה זורחת עליו לאפוקי דגים שבים ועופות שנמצאי אמן שאין חמה רואה אותן שמותר בהן: **מתני' הנודר משחורי הראש אסור בקרחין ובעלי שיבות ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים: גמ' מ"ט מדלא קאמר מבעלי שער: ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים: מ"ט אנשים וזימנין דמיכסו רישייהו וזימנין דמגלו רישייהו אבל נשים לעולם מיכסו וקטנים לעולם מיגלו: מתני' הנודר מן הילודים מותר בנולדים מן הנולדים אסור מן הילודים ר' מאיר אף בילודים וחכ"א לא נתכוון זה אלא במי שדרכו להוולד: גמ' לר' מאיר ולא מיבעיא אלא ממאן אסור חסורי מיחסרא והכי קתני הנודר מן הילודים מותר בנולדים מן הנולדים אסור בילודים ר' מאיר אומר אף הנודר מן הנולדים מותר בילודים כי היכי דנודר מן הילודים מותר בנולדים אמר ליה רב פפא לאביי למימרא דנולדים דמתיילדן משמע אלא מעתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים ה"נ דאיתיילדן הוא ואלא מאי דיילידו משמע אלא מעתה דכתיב הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו הכי נמי דהוה והא עדיין מנשה לא בא אלא משמע הכי ומשמע הכי ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם: וחכ"א לא נתכוון זה אלא ממי שדרכו להוולד: לאפוקי מאי לאפוקי דגים ועופות:**

מתני'

אסור בנולדים מן הנולדים אסור אף בילודים. דס"ל לרבנן דהכי דאמר מן הילודים אין הנולדים דהיינו אותם שעתידין להוולד בכלל ה"מ בילודים שהוא לשון מיוחד אבל הנולדים כולל שניהם דהיינו אותן שנולדו ושעתידין להוולד ור"מ פליג ונמי ואמר דכי היכי דנודר מן הילודים אין הנולדים שאין הילודים בכלל ה"נ והיינו אף דקתני: אלא מעתה ושפה שני בניך וכו'. והא מנשה ואפרים כבר נולדו: ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם. ובהכי פליגי רבי מאיר ורבנן דרבנן סברי דכי היכי שנולדים בלשון תורה כולל נולדים כבר ועתידין להוולד ה"נ בלשון בני אדם והיינו דהדרי רבנן למימר בסיפא דמתני' לא נתכוון זה אלא ממי שדרכו להוולד ולא דעת אלישי הוא אלא דפרושי קמפרשי טעמייהו דאמרי דהנודר מן הנולדים אסור בכל וקיהבי טעמא למילתייהו שלא נתכוון אלא ממי שדרכו להוולד בין להבא בין לשעבר לפי שאין במשמעות לשון זה כוונה אחת מיוחדת לשעבר דוקא או להבא דוקא ורבי מאיר סבר דבלשון בני אדם לא מקרו נולדים אלא עתידים להוולד וילודים ונמי דתרוייהו מודו דמותר באותן שעתידין להוולד טעמייהו משום לשון בני אדם דאילו בלשון תורה כי היכי דמשמע נולדים כבר כדכתיב [יהושע ה] כל העם הילודים במדבר הכי נמי משמע עתידים להוולד כדכתיב [שמות ג] כל הזכר הילוד: לאפוקי דגים ועופות. שהם מטילין ביצים ולא מיתגרו במעי אמן: לאפי'

ההולכים מעכו ליפו דהלין יושבי יבשה נינהו אלא ממי שדרכן לפרש ומאן דמתני אסיפא מתני הכי א הנודר מיושבי יבשה אסור ביורדי הים ולא באלו ההולכים מעכו ליפו בלבד אלא אפילו במי שדרכו לפרש הואיל וסופו ליבשה סליק: מתני' ב) ג הנודר מרואי החמה אסור אף בסומין שלא נתכוון זה אלא למי שהחמה רואה אותן: גמ' מ"ט מדלא קאמר מן הרואין ג לאפוקי דגים ועופות: מתני' ד הנודר משחורי הראש אסור בקרחין ובעלי שיבות ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים: גמ' מ"ט מדלא קאמר מבעלי שער: ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים: מ"ט אנשים וזימנין דמיכסו רישייהו וזימנין דמגלו רישייהו אבל נשים לעולם מיכסו וקטנים לעולם מיגלו: מתני' הנודר מן הילודים אסור מן הנולדים ר' מאיר אף בילודים וחכ"א ה לא נתכוון זה אלא במי שדרכו להוולד: גמ' לר' מאיר ולא מיבעיא נולדים אלא ממאן אסור חסורי מיחסרא והכי קתני הנודר מן הילודים מותר בנולדים מן הנולדים אסור בילודים ר' מאיר אומר אף הנודר מן הנולדים מותר בילודים כי היכי דנודר מן הילודים מותר בנולדים אמר ליה רב פפא לאביי למימרא דנולדים דמתיילדן משמע אלא מעתה ו שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים ה"נ ז דאיתיילדן הוא ואלא מאי דיילידו משמע אלא מעתה דכתיב ח הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו הכי נמי דהוה והא עדיין מנשה לא בא אלא משמע הכי ומשמע הכי ט ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם: וחכ"א לא נתכוון זה אלא ממי שדרכו להוולד: לאפוקי מאי לאפוקי י דגים ועופות:

מתני'

אסור בנולדים מן הנולדים אסור אף בילודים. דס"ל לרבנן דהכי דאמר מן הילודים אין הנולדים דהיינו אותם שעתידין להוולד בכלל ה"מ בילודים שהוא לשון מיוחד אבל הנולדים כולל שניהם דהיינו אותן שנולדו ושעתידין להוולד ור"מ פליג ונמי ואמר דכי היכי דנודר מן הילודים אין הנולדים בכלל ה"נ והיינו אף דקתני: אלא מעתה ושפה שני בניך וכו'. והא מנשה ואפרים כבר נולדו: ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם. ובהכי פליגי רבי מאיר ורבנן דרבנן סברי דכי היכי שנולדים בלשון תורה כולל נולדים כבר ועתידין להוולד ה"נ בלשון בני אדם והיינו דהדרי רבנן למימר בסיפא דמתני' לא נתכוון זה אלא ממי שדרכו להוולד ולא דעת אלישי הוא אלא דפרושי קמפרשי טעמייהו דאמרי דהנודר מן הנולדים אסור בכל וקיהבי טעמא למילתייהו שלא נתכוון אלא ממי שדרכו להוולד בין להבא בין לשעבר לפי שאין במשמעות לשון זה כוונה אחת מיוחדת לשעבר דוקא או להבא דוקא ורבי מאיר סבר דבלשון בני אדם לא מקרו נולדים אלא עתידים להוולד וילודים ונמי דתרוייהו מודו דמותר באותן שעתידין להוולד טעמייהו משום לשון בני אדם דאילו בלשון תורה כי היכי דמשמע נולדים כבר כדכתיב [יהושע ה] כל העם הילודים במדבר הכי נמי משמע עתידים להוולד כדכתיב [שמות ג] כל הזכר הילוד: לאפוקי דגים ועופות. שהם מטילין ביצים ולא מיתגרו במעי אמן: לאפי'

מסורת הש"ס

א) [פי' הר"ן על משניות אלו ממנה לעיל ע"א], **ב)** [לקמן מט. נא.: ר"ה יב: יומא עו: ערכין ט: יט: כמורות נה.], **ג)** [לף פג: ד"ה ואמנ], **ד)** [פ"ג ה"ו], **ה)** שייך לקמן לא ע"ב, **ו)** שייך לאמתי' לקמן לא ע"א, **ז)** שייך לעיל ע"ב, **ח)** ל"ל קאמר מבעלי,

ט) [פי' הר"ן על משניות אלו ממנה לעיל ע"א], **י)** [לקמן מט. נא.: ר"ה יב: יומא עו: ערכין ט: יט: כמורות נה.], **יא)** [לף פג: ד"ה ואמנ], **יב)** [פ"ג ה"ו], **יג)** שייך לקמן לא ע"ב, **יד)** שייך לאמתי' לקמן לא ע"א, **טו)** שייך לעיל ע"ב, **טז)** ל"ל קאמר מבעלי,

הגהות הב"ח

(א) גמ' ה"ג דמתיילדן הוא: **(ב)** רש"י ד"ה מסורי כו' הנולדים מותר בילודים כי היכי:

פירוש הרא"ש

שלא נתכוון זה אלא ממי שהחמה רואה אותו. בגמרא מפרש: מדלא קאמר מן הרואין, ופפ' אמר מן הרואין נתכוונתי לא ליימינן ליה דלא נדר אינש אדעתיה דנפשיה היכא דאיכא דעיא כדאמר לעיל (דף כה.) גבי אבקונדרי: אסור בקרחין כו'. בגמ' מפרש טעמא: מותר בנולדים. בתוספ שנולדו אחר נדרו דילודים משמע שכבר נולדו: ר"מ מתיר אף בילודים. בגמרא מפרש: מאובלי השום. מעשרה מקנות שתקן עזרא שיהו אוכלים שום בערב שבת שהוא מרבה את הזרע ונגיל שבת זמן עונת מ"ח: מותר בבותים. שאינן עולים לרגל אע"פ שמלאוייתא הוא שהם שונאים את יהודאים והר גריזים בחרו להם במקום ירושלים: מותר בישראל. שנקראים זרע אברהם ויצא מכלל בני נח: ואסור בעובדי כוכבים. אפי' אותם שהם מזרע אברהם: אסור בישראל. וגרים נמי בכלל זרע אברהם נינהו לכל שומרי התורה בכלל זרעו הם כי הוא היה תחילה לגרים וכתיב כי אב המון גוים נתתיך בתחלה אב לגרים ועתה אב לכל הגוים (ברכות דף יג.): ומותר בעובדי כוכבים. ואפילו הם מזרע אברהם כך מפרש בגמרא: שאני נתנה לישראל. ושרשל לא דוקא דהמ"ל הנודר הגלה מחבירו לוקח ממנו בפחות כו' אלא מדנקט בישראל לזרע אברהם נקט נמי לזרע ישראל: אין שומעין לו. כלי נקטיה ואית דגרסי

תורה אור השלם

1. וְעַתָּה שְׁנֵי בָנֶיךָ הַנּוֹלָדִים לְךָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בֹּאִי אֵלֶיךָ מִצְרַיְמָה לִי הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי: בראשית מח ה
2. וְיִקְרָא עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּדְבַר יְיָ וַיֹּאמֶר מִזְּבֵחַ מִזְּבֵחַ כֹּה אָמַר יְיָ הִנֵּה בֵן נוֹלַד לְבֵית דָּוִד יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמוֹ וְזָבַח עָלֶיךָ אֶת כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת הַמְקַטְּרִים עָלֶיךָ וְעַצְמוֹת אָדָם יִשְׂרְפוּ עָלֶיךָ: מלכים א יג ב

תוספות

מדלא קאמר הנודר מן הרואים. כלומר מדלא קאמר הלשון הנודר שהוא נודר מן הרואים אם החמה שלו ולפי כוי משמע למעוטי סומין וא"ת הא דלא קאמר מן הרואים משום דאז דגים בכלל (עופות) והוא לשון שלא ייהיה בכלל יש לומר דהשתא נמי כשאמר מרואי החמה הוו דגים בכלל מ"מ כמה שלא נפרש שהחמה רואה אותן קאמר שהרי דגים רואין יפה החמה אבל חמה רואה אותן לא מיקרו רואין. ומטעמין במים: לאפוקי דגים ועופות. דאין חמה רואה אותן דגים כדפי' יעופות מטעמין במעי אמן אבל שאר בעלי חיים אמורין ומיהו בתבואה ופירות וכל דבר שאין בו רוח חיים שרי אע"ג דחמה רואה אותן דכיון שהמיר רואי החמה משמע דוקא בעלי חיים שעשויים לרוות החמה: אסור בקרחין ובעלי שיבות. אע"פ שקרח אין לו שערות ובעלי שיבות מלאים שיער לבן ואין הלשון שמור: **מאי טעמא מדלא קתני מבעלי שער.** כלומר מדלא קאמר הנודר: אנשים

ימנין מיכסו רישייהו וזימנין מגלו. ומיכר שחרוחם לפעמים כשראשם גלוי ואע"ג דאיכא קרחין ובעלי שיבות מ"מ כמה פעמים מגלין ראשן וגם מותרין לגלות באקראי בעלמא אפי' בפני כל העולם מה שאין כן בנשים: קטנים לעולם מיגלו. יאין מדות כשהגדר שחרות שבעולם הוין כך ואין נקראין שחורי הראש אלא אותם שלפעמים ניכר שחרוחם ועוד יש בפרש קטנים לעולם מיגלו בין זכרים בין נקבות ואפילו נקבות קטנות שאינן נשואות רגילות יפה בגלוי הראש ואין רגילין לקרות שחורי הראש אלא אנשים דכוותייהו כנשים אינם שחורי הראש:

שסופו לירד לנשים: לאפוקי דגים ועופות. שאין החמה רואה אותם: אסור בקרחים ובבעלי השיבות וכן נמי כמי שפערו לגן: מדלא מ) קתני הנודר בבעלי השער. האי טעמא לפרש קרחין ובעלי שיבות נמי כבר היו שחורי ראש ושבערו לגן כופו משמיר: דיימנין מכבר ראשהון וזימנין מגלו. וניכר משחרוחם שהם אנשים דנשים לעולם מיכסו ולכך מקרו אנשים שחורי הראש: וקטנים לעולם מגלו. אנשים ונשים ואין ניכר בשחרוחם בין אנשים לנשים: ולא מיבעיא בנולדים ואלא מטאן אסור. ה"ה דה"מ לאקשויי מאי אף: מן הנולדים אסור אף בילודים. דבין אותם שנולדו ובין אותם שעתידים להוולד בכלל נולדים נינהו: הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו. בימי יהויקים ראשון למלכי ישראל נתמרה נבואה זו: ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם. ובכן מכחי דבלשון בני אדם לכולהו קרו נולדים וכ"מ סבר דוקא בעתידים להוולד: לא נתכוון זה אלא כמי שדרכו להוולד. ופליג אתרוייהו ואף מן הילודים אסור בשניהם: לאפוקי דגים ועופות. שהם מטילין ביצים:

מאי איריא בהדים אפילו עובדי כוכבים נמי. אם יש עובדי כוכבים או ישראלים שהגו לשמור את השבת יתקרו על שמיה דאברהם דכתיב (ישעיה מא) זרע אברהם אוהבי

מתני' משוכתי שבת. מאותן שמשמרין שבת: **אסור בכותים.** שהן כמו כן משמרין שבת: **מאוכלי השום.** בגילי שבת: **אסור בישראל.** דישראל רגילין לאכול שום (ב"ק פב.) מפני עונה שמקיימין מערב שבת לערב שבת ומרבה להם הזרע כדאמר אשר פריו יתן בעתו[1] אלו תלמידי חכמים המשמשין מטותיהן מערב שבת לערב שבת (כתובות סב:): **ואסור בכותים.** שהם נמי אוכלים שום בגילי שבת: **ומותר בכותים.** שהן אינן עוקין לירושלים אלא להר גרזים: **גמ' אפי' עובדי כוכבים נמי.** מי משמרין שבת יהא אסור בהן: **אלא.** מאי שובתי שבת אותן דמצווין על השבת דהיינו ישראל וכותים הן מצווין על השבת מפני שהן גרים אבל עובדי כוכבים אע"פ שמשמרין שבת אינן מצווין: **ומותר בכותים ואמאי הא מצווין נינהו.** נמי לעלות לירושלים: **אלא אמר אביי.** מאי משובתי שבת מצווה ועושה קתני: **כפרתי בני קמייתא.** בשבת ושום: **ישראל וכותים מצווין ועושין.** ואסור בהן: **ועובדי כוכבים(ג) עבדי אבל אינן מצווין.** לפיכך מותר: **בהך דעולי ירושלים ישראל מצווין ועושין כותים מצווין ואינן עושין.** להכי מותר בהן: **מתני' שאיני נהנה לבני נח.** אלא יהנה מכל בני נח שכל העולם יצאו מבני נח: **גמ' כיון דאיקדש אברהם.** בחלקו של הקב"ה: **איתקרו.** ישראל על שמיה דאברהם ולא על שם בני נח: **הא איכא ישמעאל.** דזרע אברהם הוא והוא מן העובדי כוכבים: **יקרא לך זרע.** ובאותו זרע קנדר: **ולא כל יצחק.** ועשו אינו נקרא זרע יצחק להכי מותר בעובדי כוכבים: **מתני' שאיני נהנה מישראל לוקח מהן ביאר ומוכר להם בפחות.** כלומר בזול ונמצא שאינו נהנה מהן: **שישראל.** לא יהו נהנין ממנו מוכר להן ביוקר דהשתא אין נהנין ממנו: **ואין שומעין לו.** שלא ימנע אדם שיהא שומע לו בדבר זה שבשביל נדרו (ג) מוכר לו בזול ויקח ממנו ביוקר: **גמ' לוקח כלי מביא האומן לבקרו.** אם יפה יתן לו דמיו ואם לאו שיחזיר לו כליו (ד) כמו כלי זכוכית: **ונאנס מידו.** שנשבר חייב לוקח לשלם לו: **אלמא(ה) הנאת לוקח היא.** דהנאה ללוקח במקום יותר משל מוכר הלכך חייב דגמר ומקני נפשיה בההיא הנאה שמניחו לבקרו (ו) והוי כנושא שכר ונתחייב באונסין: **אבל שוה בשוה.** אינו יכול [למכור]. ואי ס"ד הנאת לוקח היא הקונה חפץ ולא הנאת המוכר אפי' שוה בשוה נמי יהא יכול למכור דלא הוי הנאת מוכר אלא הנאת לוקח: תריץ דמתניתין דמשמע שוה בשוה לא: **כוכיא דרמי על אפיה.** עיסקא בישא דלא קפיץ עליה זבינא ודומה לו כמי שמונחת על פניו ועכשיו כשמוכרה שוה בשוה הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח (ו) הלכך מוכר בפחות אבל שוה בשוה לא: **אימא רישא.** לוקח ביותר ודייקינן מינה הכי נמי אבל שוה בשוה לא אינו לוקח אלמא הנאת לוקח הוי דאי הנאת מוכר אפילו שוה בשוה נמי הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח ובהכי יכול ליקח מהן דאכתי לית ליה הנאה בהנהו זביני: **ועוד אימא סיפא קונס שישראל נהנין לי.** כלומר אלא יהו ישראל נהנין (ו) לי ממני לוקח בפחות ומוכר ביתר אבל שוה בשוה לא: **ואי בוכיא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה.** נמי יהא יכול למכור דהא הנאת המוכר ולא הנאת לוקח היא: **סיפא בוכיא חריפא.** בסחורה דקפיץ עליה זבינא דשוה בשוה הוי הנאת לוקח ולא הנאת מוכר הלכך מוכר ביוקר: **אפילו שוה בשוה נמי.** יהא לוקח המדיר דהא הנאת לוקח היא ולא הנאת מוכר ולא (ח) יהא הך נהנה ממנו:

מתני'

מתני'

ג) הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור בכותים מאוכלי שום אסור בישראל ואסור בכותים מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים: **גמ'** מאי שובתי שבת אילימא ממקיימי שבת מאי איריא בכותים אפילו עובדי כוכבים נמי אלא ממצווים על השבת אי הכי אימא סיפא מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים אמאי והא מצווים נינהו (ח) אמר אביי מצווה ועושה קתני בתרתי בבי קמייתא ישראל וכותים מצווין ועושין עובדי כוכבים ההוא דעבדי עושין ואינם מצווין בעולי ירושלים ישראל מצווין ועושין כותים מצווין ואינם עושין: **מתני'** קונם שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל ואסור בעובדי כוכבים: **גמ'** וישראל מי נפיק מכלל בני נח כיון דאיקדש אברהם איתקרו על שמיה: **מתני'** שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים: **גמ'** והאיכא עשו ביצחק יקרא לך זרע כתיב והאיכא עשו ביצחק ולא כל יצחק: **מתני'** שאיני נהנה מישראל לוקח ביותר ומוכר בפחות שישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביותר ואין שומעין לו שאיני נהנה להן והן לי יהנה לעובדי כוכבים: **גמ'** אמר שמואל הלוקח כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו חייב אלמא קסבר הנאת לוקח היא תנן שאיני נהנה מישראל מוכר בפחות אבל שוה בשוה לא ואי הנאת לוקח היא אפילו שוה בשוה מתני' בזבינא דרמי על אפיה אם כן אימא רישא לוקח ביותר ועוד אימא סיפא שישראל נהנין לי [לוקח בפחות] ומוכר ביותר ואי בזבינא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה סיפא בזבינא חריפא אי הכי לוקח בפחות אפילו שוה בשוה מתני'

אפי' עובדי כוכבים נמי. כלומר ה"ל למתני אסור במקיימי השבת כדי שיהו בכלל כל העובדי כוכבים השובתים: **אמר אביי מצווה ועושה קתני.** כלומר אלא בכלל דבריו אלא מצוין ועושין: **בפרתי קמייתא.** דהיינו שביתת שבת ואכילת שום ישראל וכותים מצוין ועושין: **מתני' קונם שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל.** ואע"ג דישראל נמי בני נח הינהו כיון דאיתקדש אברהם אינו איקרו על שמיה ולא על שם נח: **שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים.** דאפי' בני ישמעאל ועשו לא מיקרו זרע אברהם כדמפ' בגמרא: **שאיני נהנה לישראל לוקח ביאר.** כדי שלא יהנה מהם במה שהוא לוקח: **ומוכר בפחות.** כדי שלא יהנה מהם במה שהוא מוכר. דמתניתין מוקמינן לה בגמרא בזבינא מציעתא דאיכא הנאת לוקח ומוכר כל שהוא ומכר שוה בשוה. וכי אמרי דבפחות וביתר שרי דוקא כשאסר על עצמו שלא יהנה מישראל דבני ה"ג לא מתהני מיניהו אבל אי אסר על עצמו נכסיהם אפי' לקח שוה מנה במאתים אסור להנות ממקומו שנדרו כבר חל על נכסיהם: **שישראל נהנים לי.** כלומר שאסר הנאתו על ישראל: **לוקח בפחות ומוכר ביאר ואין שומעין לו.** כלומר אין לו תקנה ליקח ולמכור לישראל אלא א"כ יקח בפחות וימכור להם ביותר כדי שלא יהנו ממנו אבל אין שומעין לו בני אדם להפסיד ממונם. ואית דגרסי אי שומעין לו בחיריק כלומר אם שומעים לו אבל בלאו הכי לית ליה תקנתא ואפי' בנכסים שקנה לאחר נדרו דאע"ג דקיי"ל דאין אדם אוסר דבר שלא נא לעולם על חבירו הני מילי כשאוסר בפירוש דבר שלא נא לעולם בפירות דקל או פירות שעתיד לקנות א"ג באומר נכסי עליך שאינו אסור אלא באותן נכסים שהיה לו באותה שעה א"ג בחלופיהן משום דבגדולין דמו והיא גופה איצעיא לן לקמן בפרק השותפים (דף מז.) אבל באוסר הנאתו על חבירו כיון דאיסורא בהנאה דידיה תליא ואיהו הא איתיה בעולם נמצא שאם ימכור למודרים נכסים שקנה לאחר מכאן שוה בשוה הרי הוא מהנה אותן הלכך אסור: **שאיני נהנה להם והם לי יהנה לעובדי כוכבים.** כתב הרא"ה ז"ל דהא קמ"ל דלא תימא כיון דהכי נדר אי אפשר לו לעמוד בנדרו והוה ליה כי ההיא דאמר לעיל בפרק וראו מותרין (דף טו.) שבועה שלא אישן שלשה ימים מכין אותו ויישן לאלתר והכי נמי אימא דיהנה לאלתר דבר שאי אפשר לעמוד בו הוא קמ"ל דלא כיון דאיכא תקנתא בעובדי כוכבים אע"פ שהיא תקנה רחוקה לו: **גמ' אמר שמואל הלוקח כלי מן האגר ונאנס בידו חייב הנאת לוקח היא.** אוקמינן התם בפ' הספינה (ב"ב פח.) בדקיני דמיה הלכך סמכה דעתיה לוקח שאם רצה לנקון הרשות בידו וכיון שכן חייב באונסין דבמקום דמקום היא הנאה לוקח היא ולא למוכר והוה ליה (ט) כשמואל דמשום דכל הנאה שלו חייב באונסין ונהי דהכא לא חש לפרושי דהא דשמואל דוקא בדקיני דמיה

מתני'

אפילו שוה בשוה נמי. כלומר אם כאן הנאה לוקח: **סיפא בוכיא חריפא.** דכל ההנאה לוקח היא ומיהו כי זבין ביותר לית ליה הנאה: פרק מאי איריא בותים דכיון שסבר שבותים גירי אריות הן דת"ל העובדי כוכבים בכלל הבותים ויש מן העובדי כוכבים אפילו שוה בשוה נמי. אין כאן הנאה למוכר: ששובתים בשבת ולהכי פריך אפילו עובדי כוכבים נמי:

מסורת הש"ס

א) [פי' הר"ן על משנה זו תמצא לעיל ל.], ב) [סנהדרין נט:], ג) [ל"ל ישראל כדאיתא במשנה שבמשניות], ד) [בפס"מ הגי' אם], ה) נ"ב פז:, ו) [תהלים ח], ז) רש"ל הגיה ולא הוי, ח) נ"ל כגוונא,

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם אֵל יֵרַע בְּעֵינֶיךָ עַל הַנַּעַר וְעַל אֲמָתֶךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׁמַע בְּקֹלָהּ כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע:

בראשית כא יב

הגהות הב"ח

(א) גמ' והא מצווין ניהו אלא אמר אביי וכו' ועובדי כוכבים הנהו דעבדי עושין ואינם מצווין: (ב) רש"י ד"ה ועובדי כוכבים הנהו דעבדי עושין אבל אינן מצווין לפיכך מותר ובהך דעולי כל"ל והל"ל: (ג) ד"ה ואין שומעין וכו' שבשביל נדרו יהא מוכר: (ד) ד"ה לוקח וכו' לו כליו הס"ל ואח"כ מ"ה ונאנס בידו שנשבר כמו כלי זכוכית הס"ל ואח"כ מ"ה חייב לוקח: (ה) ד"ה אלמא קסבר הנאת: (ו) ד"ה תרץ וכו' בשוה לא הס"ל ואח"כ מ"ה בזבינא וכו' הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח נמי איכא הלכך מוכר בפחות: (ז) ד"ה ועוד אימא וכו' שלא יהו ישראל נהנין ממני לוקח כל"ל ותיבת לי נמחק: (ח) ד"ה אפילו וכו' ולא יהו הנך נהנין:

גליון הש"ם

מתני' לוקח ביותר. עיין לקמן דף מג ע"א: בהר"ן ד"ה אבר שבואל והו"ל בשמואל. בשואל. ועיין בהר"ן פ"ק דמסכת ע"ז דף שלא ע"ב וע"ש:

פירוש הרא"ש

הלוקח כלים מן האגר. לרבותא נקט תנא לף ע"פ דפרנסתו במקום ומתכר מיקרי הנאת לוקח ולא הנאתו: **אלמא הנאת** לוקח הוה. ולא הנאת מוכר דמתיישב לו באונסין כמו שואל שכל ההנאה שלו כל ימי שאלתו ולא למשאיל: **ואי הנאת** לוקח **היא אפילו** שוה בשוה נמי. שהרי אין המוכר נהנה כלום: **בזבינא דרמי** על **אפיה.** מקום שאין לו קופלים וכל ההנאה של מוכר היא ומיהו כשמוכרו בפחות אינו נהנה דכולי האי לא רמי על אפיה: **אימא רישא** לוקח ביותר. דמשמע הא שוה בשוה לא וכיון דהוה זבינא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה נמי דכל ההנאה של מוכר היא וכן סיפא דקתני שישראל נהנין לי מוכר ביותר אפילו שוה בשוה נמי שאין כאן הנאה לוקח:

מוסף רש"י

ביצחק ולא כל יצחק. שלא אמר כי יצחק יקרא לך זרע, אלא כי ביצחק (בראשית כה טז). הלוקח כלי מן האומן לבקרו. לבדקו ולעכבו, (רשב"ם ב"ב פז:) ואם אין בו מום יקחנו (ב"מ פא.). ונאנס בידו. כגון שנפל מידו ונשבר, חייב. והוא דקיי' דמיה, דסמכתא דעתיה לקנותה אחרי שפסק דמיו, ואפילו אם מחר בו ואומר איני חושש בכלי זה לקנותו ונאנס בידו קודם שהחזירו לבעליו חייב, דמדאגביה ע"מ לבדקו ולקנותו אחרי כן הוא דאיחייב ליה באחריותו, וכיון דאיחייב באחריותו היכי מיפטר מו עד שיחזירנו לבעליו (ב"ב שם).

תוספות

הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור בכותים. שגם הכותים מקיימי מצות שבת: מאוכלי השום אסור בישראל ואסור בכותים. פי' אותן שמצוין לאכול שום מתקנת עזרא בע"ש וגם הכותים שומרים תקנה לאכילת שום בע"ש וכה"ג דמפרשין הכא שר"ל מאוכלי השום מע"ש תנן לקמן פרק קונס יין וכו' (דף סג.) קונס שום שאני טועם עד שתהא שאינו אסור אלא עד ליל שבת שלא נתכוין זה אלא עד שעה שדרך שבני אדם אוכלין שום: מעולי ירושלים מותר בכותים. שלא היו עולין לירושלים אלא בהר גרזים היו עובדין: אילימא ממקיימי שבת אפילו עובדי כוכבים נמי. פי' אם יש עובדי כוכבים אסור בהם וא"ת מאי קאמר הא אתם עובדי כוכבים אין דרכם לשבות בשבת אבל אתם כותים שובתין בשבת וי"ל דהכי קאמר אילימא ממקיימי שבת ושובתים בשבת אלא בני בני למימר ממצוין על השבת דא"כ לא הוה מיתסר בכותים משום דסבירא לן כותים גירי אריות הן ואינם מצוין אלא בני בני למימר מקיימין אע"פ שאין מצוין ולכך

סב א מיי' פ"ט מהל' נדרים הלכה כ סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' ריז סעי' ג לח:

ב טור י"ד סי' ריח:

סג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף לט:

סד ד ה ו ז מיי' שם הל' כ וכא טוש"ע שם סעיף מ:

סה ח מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה ז סמג שם טוש"ע י"ד סי' רכז סעיף ח:

סו ט מיי' פ"ד מהל' מכירה הלכה יד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפו ומימון כ סעיף יא [וכרב אלפס ב"מ פ"ח דף קכב. וכרא"ש שם סימן יג]: